

A Kreml visszaad néhány elorzott műalkotást

2006. A Kreml visszaad néhány elorzott műalkotást

2006. jan. 21.

A békétlen országokat Oroszország nem csak a földgáz- és olajszállítás leállításával zsarolja. Eszköztárában található még több százezer, sőt millió, gyakran felbecsülhetetlen értékű műalkotás is, melyeket a második világháború után vitt magával. Ezeket visszaadhatja eredeti tulajdonosának, de kötelezni nem lehet rá.

Moszkva "kegyességét" kellően értékelheti Magyarország. Ugyanis visszakapja a híres tudós és oktató, Comenius által a 17. században alapított Sárospataki Könyvtár darabjait. A könyvgyűjtemény visszaadásáról pénteken döntött a Duma. A könyvtár 134 egyedi kötetét a szovjetek 1945-ben háborús szerzeményként vitték magukkal, s a

nyizsnyij novgorodi Lenin Könyvtárba kerültek. A magyar kormány több,

mint tíz éve próbálja visszaszerezni őket.

– Teljesen meg vagyok lepődve. Ez precedens – mondja Malgorzata Szniak, a moszkvai lengyel követség kultúrattaséja. A lengyel hatóságok szintén évek óta törekszenek a kulturális értékek hazahozatalára, csak épp eredménytelenül. Hivatalos okként alaki kifogásokat említenek. Az orosz hatóságok csak akkor foglalkoznak a restitúciós javaslatokkal, ha cáfolhatatlan bizonyítékuk van rá, hogy az adott tárgy lengyel gyűjteményből származik. Ezt azonban nehéz igazolni, mert a megszálló hatalom a 2.

világháború idején tudatosan megsemmisítette az elorzott kincsek leltárát. Bár a Kulturális Minisztérium már 14 évvel ezelőtt megkezdte az elveszett műalkotások összeírását, azóta gyakorlatilag semmit sem sikerült visszaszerezni az oroszoktól. Az egyik ritka kivétel Batani: Apolló két múzsával című képe, melyet 1997-ben hoztak vissza a varsói Wilanowába. De ebben az esetben sem beszélhetünk a lengyel vagyon igazi

visszaadásáról: az országnak meg kellett váltania az alkotást a lengyel gyűjteményben található látképpel, mely a gatzyni cári rezidenciát ábrázolja. A lengyel kulturális örökség veszteségei óriásiak, igen nagy mértékben Oroszország javára. A német megszállók feldúlták a lengyel múzeumokat, templomokat, palotákat és könyvtárakat, s a legértékesebb kincseket a

Birodalomba hurcolták. Onnan vette át ezeket a Vörös Hadsereg 1945-ben, immár hadizsákmányként. A szovjetek gyakran közvetlenül Lengyelországból is raboltak gyűjteményeket. Így járt a varsói Zamoyski Könyvtár is, mely csak részben került vissza 1946-ban és 1957-ben. A veszteségek nagyságáról a hiányzó könyvgyűjtemények adatai árulkodnak. A háború előtti állapothoz képest körülbelül 70 millió kötet hiányzik!

– A lengyel alkotások többsége nincs az orosz múzeumokban kiállítva - mondja Izabela Danis, a Kulturális Minisztérium Határon Túli Nemzeti Örökségi osztályától.

A moszkvai Állami Tudományos Könyvtárban, a régi Lenin Könyvtárban a lengyel nyelvű művek az egyik legnagyobb készletet teszik ki. Az olvasó gyakran belebotlik a "Vilnusi Egyetemi Könyvtár" vagy a "Lembergi Hivatalnoki Kör" bélyegzőjébe. Ezekről a könyvekről említést se tehetnek a lengyel hatóságok, mert csak teljes gyűjtemények

visszaigénylése lehetséges, nem pedig egyes példányoké – magyarázza Izabela Danis.

Ezek a nehézségek azonban leküzdhetők lehetnének, ha nincs a politika. Erről tanúskodik a Sárospataki Könyvtár visszaszolgáltatása.

– Ez országunk Oroszországgal szembeni konstruktív magatartásának köszönhető – ismeri el Kónyi Péter, a varsói magyar nagykövetség tanácsnoka. Budapest az utóbbi években nem keveredett az orosz szempontból leginkább kényes ügyekbe, mint az ukrainai narancsos forradalom, a kisebbség védelme Fehéroroszországban vagy az emberi jogok kérdése Csecsenföldön. Az ügy furcsaságát az adja, hogy a legutóbbi háborúban Magyarország Hitler szövetségese volt, míg a lengyelek orosz oldalon harcoltak. És az is érdekes, hogy a pataki gyűjteményben volt található az úgynevezett Zsófia királyné Bibliája, az Ótestamentum egyik legrégebből fennmaradt kézírásos lengyel fordítása."

Jedrzej Bielecki